

А. В. Дрепін,

аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН

A. Drepin,

postgraduate, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

METHODOLOGICAL PRINCIPLES FOR INTERGOVERNMENTAL RELATIONS' DEVELOPMENT

Розкрито та поглиблено основні теоретико-методологічні засади міжбюджетних відносин за умов фіскальної децентралізації. Детерміновано основні принципи функціонування бюджетної архітектури у сфері міжбюджетних відносин. Ідентифіковано інституційні обмеження для підвищення ефективності бюджетної політики, враховуючи диспропорції економічного потенціалу територій. Аргументовано, що принциповою умовою ефективного використання коштів бюджету є гласність та громадський контроль за їх формуванням і використанням, а децентралізація сприяє реалізації наведеного. Надано характеристику вітчизняній інституційній матриці міжбюджетних відносин. Частково систематизовано та узагальнено зарубіжний досвід взаємодії владних інституцій у сфері побудови бюджетної системи. Визначено особливості здійснення умовних і безумовних міжбюджетних трансфертів та відповідні інституційні бар'єри щодо них. Запропоновано шляхи вдосконалення аналітичних та контрольних методик і процедур з метою покращення якості системи управління публічними фінансами.

The main theoretical and methodological principles of intergovernmental relations under conditions of fiscal decentralization are revealed and deepened. The crucial principles of the budget architectonics performance in the field of intergovernmental relations are determined. The institutional constraints to improve the fiscal policies efficiency (considering the imbalances in the economic potential of territories) are identified. It is argued that the basic conditions for the effective use of the budget funds are publicity and public control over their formation and use. Fiscal decentralization contributes to the implementation of the above. The domestic intergovernmental relations' matrix is characterized. The foreign experience of the power institutions' interaction in the sphere of budget system design is partly systematized and generalized. The implementation features of conditional and unconditional intergovernmental transfers and the corresponding institutional barriers to them are determined. In order to enhance the quality of the public finances' management system, the ways to improve both analytical and control methods and procedures are proposed.

Ключові слова: бюджетна політика, міжбюджетні відносини, місцевий бюджет, фіскальна децентралізація, фінансові інститути.

Key words: budgetary policy, intergovernmental relations, local budget, fiscal decentralization, financial institutions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

З метою вдосконалення системи державного фінансового менеджменту необхідним є комплексне застосування сучасних управлінських механізмів, важелів та підходів, що дозволили б максимізувати відтворювальний потенціал, іманентно властивий системі перерозподільних відносин. Вітчизняне фінансове законодавство

містить низку економічно обґрунтованих та виправданих положень, які досі не можуть повноцінно та ефективно реалізуватися на практиці через слабкість та недосконалість відповідного інституційного середовища. Визнання фіскальної децентралізації одним із пріоритетних векторів національної фінансової політики теоретично мало б принести у середньостроковій перспек-

тиві відчутне зміцнення економічного базису адміністративно-територіальних утворень, підвищення громадського добробуту та якості суспільних послуг. Проте через певну алогічність та непослідовність імплементації заходів, а також необізнаність суспільства щодо можливих благ і вигод від децентралізації, очікуваний ефект виявився частково елімінованим, відновлення ж позитивної динаміки макропоказників було відтерміновано. Послідовна децентралізація вимагає запровадження позитивного зарубіжного досвіду у сфері управління публічними фінансами, зокрема в частині розвитку і вдосконалення теоретико-методологічних засад здійснення міжбюджетних відносин.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Грунтовне розкриття питань щодо фіскальної децентралізації, а також ролі і місця міжбюджетних відносин у цьому процесі було здійснено зарубіжними дослідниками, зокрема Е. Бракко [1], Р. Гордоном [2], Е. Ендрюсом [3], Дж. Р. Кроулі [4], Б. Локвудом [1], Р.А. Масгрейвом [5], У.І. Оутсом [6], Р.С. Собелем [4], В. Танзі [7] та іншими. Серед вітчизняних науковців ці питання детально розглядали Т.В. Канєва [8], В.Д. Лагутін [9], А.В. Лисяк [10], І.О. Луніна [11], М.Д. Пасічний [12], І.Я. Чугунов [13] та інші. Проте багатогранність вказаної проблематики обумовлює актуальність подальших досліджень у напрямі вдосконалення теоретико-методологічних засад реалізації міжбюджетних відносин з метою інтенсифікації процесів економічного зростання та розвитку потенціалу адміністративно-територіальних утворень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Загальні принципи реалізації фіскальної політики органічно інтегровані до фінансової архітектоники країни. Реалізація заходів бюджетного регулювання вимагає не лише декларативного дотримання зазначених принципів, а і їх активного удосконалення та адаптації відповідно до вимог часу. Недосконалість інституційного середовища є своєрідним бар'єром та викликає необхідність пошуку нових моделей взаємодії учасників бюджетного процесу для максимізації їх потенційних вигод. Задля якісного вдосконалення інституційних складових із метою детермінації та реалізації бюджетної політики на місцевому рівні доцільним видається подальший розвиток методологічної платформи міжбюджетних відносин. Метою цього дослідження є розкриття та подальший розвиток теоретико-методологічних засад міжбюджетних відносин за умов фіскальної децентралізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бюджетний кодекс України детермінує нормативні засади функціонування бюджетної системи, її принципи, основи відповідного процесу та міжбюджетних відносин, а також межі відповідальності за порушення фіскального законодавства. Бюджетна система України, представлена державним та місцевими бюджетами, в контексті децентралізації залишається принципово незмінною, проте набуває специфічних рис, пов'язаних із динамікою фінансової автономізації адміністративно-територіальних одиниць. Подальші ж процеси децентралізації, ймовірно, вимагатимуть і трансформації адміністративно-територіального устрою країни.

Відповідно до ст. 7 Кодексу визначено десять базисних принципів побудови вітчизняної бюджетної системи, зокрема принципи: єдності (на основі застосування уніфікованих нормативно-правової бази, фінансово-кредитної системи, моделі бюджетного регулювання тощо); збалансованості (дотримання динамічної рівноваги між видатками та доходами відповідних бюджетів);

самостійності (що реалізується завдяки закріпленню за певними бюджетами відповідних джерел доходів та праву органів державної влади та місцевого самоврядування визначати принципові напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства); повноти; обґрунтованості (виходячи з реалістичних прогнозних макропоказників-індикаторів соціально-економічного розвитку); ефективності та результативності; субсидіарності (розподілу видатків між бюджетами з метою максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосередніх споживачів); цільового використання коштів; справедливості і неупередженості; публічності та прозорості.

У процесі функціонування бюджетної системи виникає необхідність перерозподілу частини фінансових ресурсів між бюджетами різних ієрархічних рівнів, що знайшло прояв у множині міжбюджетних відносин. За сучасних умов фінансова автономізація та децентралізація органічно поєднується із системою таких відносин. Міжбюджетні відносини служать дотриманню зазначених вище принципів, водночас виступаючи і безпосереднім механізмом їх реалізації. В Україні ці відносини загалом врегульовано розділом IV Бюджетного кодексу. Так, у ст. 81 міжбюджетними визнано відносини між державою та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України. Метою регулювання таких відносин визначено дотримання відповідності повноважень щодо здійснення видатків, закріплених за бюджетами, та фінансових ресурсів, що мають гарантувати виконання цих повноважень, тобто реалізацію принципу збалансованості. Серед інших важливих задач здійснення міжбюджетних відносин слід назвати оптимальний перерозподіл фінансових ресурсів між адміністративно-територіальними утвореннями із неоднорідними рівнями економічного розвитку, а також підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у генеруванні достатніх обсягів та поліпшенні структури надходжень до державного та відповідних місцевих бюджетів.

Вказані завдання вимагають певної корекції. Наприклад, поширеною практикою на етапі становлення вітчизняної бюджетної системи була реалізація доволі контроверсійних заходів фіскального вирівнювання, що набували подекуди агресивної форми та не створювали реальних стимулів до розвитку регіонів. Вважаємо, що важелі бюджетно-податкового регулювання повинні застосовуватися із систематичністю та обачністю, враховуючи суспільну думку та загальну парадигму національної економічної політики, зорієнтовану на довгострокове зростання. Через слабкість інституційного середовища реалізації фіскального регулювання соціально-економічного розвитку загрожується потреба нівелювання впливу політичного циклу (в першу чергу, популістських електоральних обіцянок та маніпуляцій) на бюджетний процес. На нашу думку, це можливо шляхом інтродукції середньострокового і перспективного бюджетного планування та прогнозування. Відповідні фінансові індикатори (із обов'язковим врахуванням економічної циклічності) можуть використовуватися у якості інституційних обмежень, амортизуючи ймовірний деструктивний вплив політичних екстремалів на процеси ендегенного розвитку національного господарства у середньо- та довгостроковій перспективі.

Декларований у Бюджетному кодексі принцип субсидіарності за умов фіскальної децентралізації набуває певних проявів, а саме:

— інституціональної визначеності отримує характер розмежування повноважень між рівнями владних інституцій, а також залучення громадськості до контролю якості надаваних цими інституціями адміністративних послуг;

— відбувається масштабне делегування владних повноважень органам місцевого самоврядування (об'єктивною межею чому може виступати лише експліцитна загроза суспільному порядку та стабільності) на основі здійснення системного моніторингу потреб та інтересів мешканців територіальних громад із метою визначення об'єктивної структури їх потреб у наданні суспільних благ та послуг;

— можливість втручання влади вищого ієрархічного рівня у фінансову діяльність владних органів нижчих рівнів раціонально обмежується та мінімізується, проте допускається у разі об'єктивної неспроможності останніх вирішувати певні проблеми;

— взаємодія органів центральної державної влади та самоврядних інституцій адміністративно-територіальних одиниць відбувається відповідно до стандартних процедур, визначених нормативною складовою архітектури бюджетної сфери;

— залучення центральних органів виконавчої влади до середовища фінансових компетенцій місцевого самоврядування відбувається на засадах подальшої автономізації, а не підпорядкування, субординації чи фіскального імперативу.

З огляду на принципову диференціацію міжрегіонального розвитку актуальним та доцільним видається пошук динамічного балансу між фіскальною автономією місцевих бюджетів та виконанням власних і делегованих повноважень у повному обсязі для всіх територій. Місцеві бюджети мають бути наділені ресурсами, достатніми для результативного виконання покладених на них функцій. Міжбюджетні відносини повинні забезпечити умови ефективної циркуляції фінансових потоків з метою активізації процесів економічного зростання.

Реалізація базисних принципів, декларованих Бюджетним кодексом, зокрема субсидіарності, у країні з емерджентною економікою вимагає неодмінного запровадження деяких додаткових специфічних принципів, в т. ч. принципів логічної послідовності, альтернативності, системності, інституційної визначеності та гласності.

Логічна послідовність у здійсненні міжбюджетних відносин передбачає детермінацію їх мети, пріоритетних цілей та завдань (представлених у вигляді цілісної системи індикативних показників), відповідальних виконавців, запровадження дієвих методів і процедур контролю та аудиту відповідності фактичної реалізації таких відносин запланованим параметрам. Міжбюджетні відносини мають здійснюватися на основі гнучких варіативних сценаріїв, що дозволили б адаптивно змінювати параметри фінансової системи з огляду на динаміку інших компонентів соціально-економічного середовища, а також світові господарські тенденції.

Адаптивність є властивістю міжбюджетних відносин, що послідовно впливає з їхньої логічної послідовності. Цілі і задачі міжбюджетного регулювання вимагають перманентної актуалізації з урахуванням динаміки ендегенних та екзогенних чинників, циклічності фінансово-господарських процесів, перетворень у сфері публічних фінансів та еволюції інституційного середовища. Зазначена актуалізація не повинна носити спонтанний чи випадковий характер, а органічно інтегруватися до національної стратегії управління публічними фінансами. Адаптивність іманентно властива функціям міжбюджетних відносин, які виділяв класик теорії фіскальної децентралізації Воллес Е. Оутс:

1) збільшення масштабів побічних вигод (spillover benefits), отримуваних адміністративно-територіальними одиницями внаслідок ефективного алокації фінансових ресурсів;

2) загальне якісне вдосконалення системи оподаткування;

3) фіскальне вирівнювання регіонів [6, с. 1126].

Загалом здійснення міжбюджетних відносин носить альтернативний характер, тобто у різні історичні

періоди вектори фінансової політики можуть суттєво варіювати. Необхідно окремо зазначити, що характер міжбюджетних відносин визначається національно-економічною парадигмою та фінансовою доктриною держави. Тому за ідентичних фінансово-господарських умов способи здійснення міжбюджетних відносин у різних країнах можуть бути принципово відмінними.

Системність міжбюджетних відносин передбачає злагодженість та комплексність механізмів їх реалізації. Доцільність застосування певних інструментів, зокрема субвенцій та дотацій, обумовлюється стійкими об'єктивними потребами соціально-економічного розвитку, відповідно до яких будується вся фінансова політика, а не лише її бюджетно-податкова складова. Для виконання стратегічного завдання щодо підтримки стійких темпів економічного зростання адміністративно-територіальних утворень та підвищення рівня добробуту населення інструментарій міжбюджетних відносин має використовуватися таким чином, щоб не порушувати фінансову стабільності і збалансованості. Подальше реформування міжбюджетних відносин має ґрунтуватися на підвищенні якості та доступності надання населенню суспільних послуг. Недосконалість механізму здійснення міжбюджетних відносин щодо фіскального вирівнювання неминуче призводить до суспільно-політичної конфронтації, що зрештою нівелюватиме позитивні наслідки бюджетного регулювання суспільного розвитку. Системне провадження міжбюджетних відносин можливе за умови залучення громадськості до відкритого експертного діалогу щодо поточних та перспективних векторів національної фінансової політики. Вирішення множини вищеозначених питань не належить виключно до площини фінансового характеру, а й потребує часткової зміни адміністративно-територіальної устрою країни.

Інституційна визначеність є універсальним принципом та умовою реалізації фінансово-економічної політики. Для транзитивних систем господарювання характерна загальна слабкість інституційного середовища, фрагментарність та асистемність запровадження окремих інструментів та механізмів бюджетного регулювання (подекуди за аналогією до країн із ринковою економікою), без врахування інституційної спроможності їх вдалої імплементації. Вважаємо, що розвиток формальної, неформальної та традиційно-звичаєвої складових інституційного середовища публічних фінансів нерозривно пов'язаний із вдосконаленням міжбюджетних відносин.

Позитивний вплив фіскальної політики мінімізується за умов слабкості інституційного середовища. Наприклад, недостатня її координація із монетарною політикою загрожує стійкості національного господарства за умов використання стимулюючих важелів. Функціонування сфер охорони здоров'я, науки та освіти, що класично фінансується бюджетним коштом, характеризується помірною ефективністю без здійснення структурних перетворень, зокрема залучення ресурсів приватного сектору. Державно-приватне партнерство може стати потужним фактором ендегенного економічного зростання. Водночас посилення конкурентної боротьби між бюджетними інституціями та приватними установами у зазначених сферах потенційно має призвести до зростання якості надаваних суспільних послуг.

Здійснення міжбюджетних відносин вимагає посилення інституційної спроможності публічного сектору економіки, без чого зростання бюджетних асигнувань призводитиме виключно до розбалансування та фінансової нестабільності національної економіки. Масштаби перерозподілу ВВП через бюджет визначаються рівнем економічного розвитку та типом господарської системи. Тому практично неможливо робити висновки про характер суспільного відтворення виключно на основі вагових показників міжбюджетних фінансових

потоків у суспільному продукті. Міжбюджетні відносини повинні здійснюватися з огляду на основну мету фінансового регулювання соціально-економічного розвитку — забезпечення передумов бюджетної збалансованості та цінової стабільності на основі координації фінансової та монетарної політик.

Погоджуємося із думкою, що гласність міжбюджетних відносин є вимогою існування сучасної правової держави та демократичного суспільства. Думка громадськості повинна враховуватися при визначенні векторів національної фінансової політики. Рішення щодо використання специфічного інструментарію субвенцій та дотацій мають прийматися публічно за результатами відкритого експертного обговорення та із залученням соціуму у якості незалежного контролера, що не дозволить імпліцитному лобі підмінювати декларовані у нормативно-правових документах загальні принципи реалізації бюджетної політики на користь корпоративних інтересів бізнес-еліт [12, с. 122—123].

Найпоширенішим проявом міжбюджетних відносин у світі є трансферти, що у західному економічному дискурсі прийнято називати міжбюджетними грантами (intergovernmental grants). Вони можуть мати умовний чи безумовний характер. У. Е. Оутс відзначає, що застосування умовних чи безумовних міжбюджетних трансфертів виправдовується загальною економічною ситуацією та потенційними вигодами учасників таких відносин. Так, умовні трансферти (conditional grants) раціонально застосовувати в тому разі, якщо фінансування виробництва місцевих послуг (local services) гарантує переваги не лише реципієнту, а й донору фінансових ресурсів [6, с. 1127]. На думку Роджера Гордона, умовні бюджетні трансферти доцільно застосовувати в якості коригуючого інструменту для усунення можливих негативних наслідків фінансової децентралізації, зокрема щодо неефективного розподілу податкових надходжень [2]. Безумовні міжбюджетні трансферти (unconditional grants) у світовій фінансовій практиці застосовуються з метою фінансового вирівнювання, тобто спрямування коштів із бюджетів адміністративних одиниць із вищим рівнем економічного розвитку та добробуту населення до бюджетів територій із нижчим рівнем відповідних показників. Такі трансферти здебільшого засновані на формулі вирівнювання (equalization formula), що дозволяє вимірювати та зіставляти фінансову потребу (fiscal need) і фінансову спроможність (fiscal capacity) різних адміністративно-територіальних утворень.

Застосування умовних та безумовних міжбюджетних трансфертів вимагає інституційної визначеності та ретельного контролю щодо використання фінансових ресурсів. У фінансовій практиці низки країн із ринковою економікою та розвинутою інституційною архітектонікою фінансової сфери (наприклад, Австралії, Канади, ФРН) безумовні міжбюджетні трансферти знайшли широке використання. Слід відзначити, що попри відчутні відмінності економічного розвитку окремих юрисдикцій зазначених країн, нерівномірність їх фінансового потенціалу не набуває критичного значення, а тому фінансове вирівнювання не породжує вкрай негативного ставлення суспільства. На противагу цьому у США, попри давні традиції та інституціональне оформлення федералізму, подібне фінансове вирівнювання у формі перерахування коштів із федерального бюджету до бюджетів штатів практично не застосовується; міжбюджетні ж трансферти використовуються здебільшого для фінансування конкретних програм чи управлінських функцій.

Для країн з транзитивною економікою характерною є надмірна поляризація економічного потенціалу їх регіонів. Застосування механізму фінансового вирівнювання без урахування лагового ефекту та за недостатнього розвитку фінансової інфраструктури, а також недосконалості методичного інструментарію процедур фінан-

сового аналізу, контролю та аудиту в такому разі може мати вкрай негативні наслідки. Неправильне визначення фінансових потреб регіонів здатне призвести до спрямування до їх бюджетів надмірних ресурсів, що не знайдуть адекватного розміщення і раціонального використання, тобто не будуть трансформовані у якісні публічні послуги. Це, в свою чергу, призводитиме до формування негативного ставлення громадськості до фінансових інституцій, а в перспективі — до критичного напруження суспільно-політичної ситуації в окремих регіонах країни. Тому використання безумовних міжбюджетних трансфертів має здійснюватися систематично, обачно та у відповідності до визначених середньострокових і перспективних цілей економічного розвитку.

У вітчизняній практиці феномен міжбюджетних відносин розкривається з огляду на поділ публічних фінансів у відповідності до компетенцій органів центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Так, главу 12 Бюджетного кодексу присвячено порядку складання, розгляду, затвердження, виконання та звітності місцевих бюджетів. У ст. 76 передбачено, що обґрунтування особливостей міжбюджетних взаємовідносин та надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів враховуються при розробці місцевих бюджетів.

В Україні в основі реалізації міжбюджетних відносин лежить принциповий поділ видатків за значимістю, зафіксований у ст. 82 Бюджетного кодексу. На практиці розрізняють: видатки на підтримку конституційного ладу, державних цілісності та суверенітету, незалежного судочинства тощо, які безумовно не можуть бути передані на виконання місцевому самоврядуванню; видатки, що визначаються функціями держави і можуть бути передані на виконання місцевому самоврядуванню для забезпечення найефективнішого їх виконання на основі принципу субсидіарності, зокрема — фінансові ресурси мережі бюджетних установ для реалізації заходів із першочергового надання гарантованих послуг якнайближче до споживачів; видатки на реалізацію специфічних прав та обов'язків місцевого самоврядування, що мають локальне значення.

У ст. 83—84 Кодексу визначено джерела та порядок забезпечення здійснення видатків, що дозволяє у ст. 85 окреслити нормативно-правові підстави передачі державою права на здійснення видатків, а у ст. 86 — критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами (чому безпосередньо присвячено главу 14 Кодексу).

Міжбюджетні трансферти як безпосередній прояв зазначених вище відносин дефініційовані у п. 32 ч. 1 ст. 2 Кодексу у якості коштів, що на безоплатній та безповоротній основі передаються з одного бюджету до іншого. Ця ж стаття (п. 48) ідентифікує субвенції у якості специфічного фінансового інструменту, певного цільового виду трансфертів для використання у порядку, передбаченого органом, що прийняв рішення про застосування відповідного інструменту. Для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів застосовується фінансовий норматив бюджетної забезпеченості. Міжбюджетні відносини посідають особливе місце у бюджетному процесі, адже при складанні проекту держбюджету до нього обов'язково додаються детальні розрахунки коригуючих коефіцієнтів та обсягів: а) базової та реверсної дотації у відповідності до видів місцевих бюджетів, включаючи індекси їх податкоспроможності; б) субвенцій із держбюджету місцевим бюджетам за їх видами і місцевими бюджетами з відповідними кількісними та вартісними показниками (включаючи розрахунки за видами міліг та допомоги). У разі зміни Кабміном параметрів міжбюджетних трансфертів під час розгляду та доопрацювання проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік вимагаються додаткові розрахунки зазначених вище показників. Ст. 67 та 68 Бюджетного кодексу врегульовано питання міжбю-

джетних відносин щодо місцевих фінансів у тих специфічних випадках, коли райони крупних міст мають власні бюджети або району у місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села.

Главою 16 Кодексу визначено види міжбюджетних трансфертів (ст. 96), до переліку яких включено базову, реверсну та додаткові дотації, а також субвенції. Ст. 98—99 врегульовано методіку горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів на основі розрахунку відповідних індексів. Кодексом також детерміновано цільове призначення різнорідних міжбюджетних трансфертів.

Аналіз вітчизняного фінансового законодавства доводить, що нормативно-правове підґрунтя міжбюджетних відносин створено. Проте методика реалізації названих відносин потребує суттєвого удосконалення за умов поглиблення фіскальної децентралізації. Доцільним видається інтродукція до вітчизняної практики реалізації міжбюджетних відносин системи специфічних принципів. Важливим видається посилення контрольних процедур, що унеможливили б неефективне та нецільове використання міжбюджетних трансфертів, підвищили б якість продуктованих бюджетним сектором суспільних послуг та, як наслідок, зростання громадського добробуту.

ВИСНОВКИ

Міжбюджетні відносини є складним багаторівневим механізмом, що інтегрований до фінансової архітектури країни. За умов структурних економічних перетворень задля удосконалення інституційних складових щодо визначення та реалізації бюджетної політики на місцевому рівні доцільним є подальший розвиток методологічної платформи міжбюджетних відносин. Необхідною є детермінація основних принципів їх функціонування для країни із емерджентною економікою. Обґрунтовано, що основними з них є інституційна визначеність, збалансованість, фіскальна ефективність, гласність та субсидіарність. З огляду на суттєву диференціацію міжрегіонального розвитку актуальним та важливим є пошук балансу між фіскальною автономією місцевих бюджетів та виконанням власних і делегованих повноважень у повному обсязі для всіх територій. Подальше реформування міжбюджетних відносин має ґрунтуватися на підвищенні якості та доступності надання населенню суспільних послуг. Вирішення вищезначених питань не лежить виключно у площині фінансового характеру, а й потребує часткової зміни адміністративно-територіального устрою країни. Доцільною видається адаптація досвіду країн з ринковою та емерджентною економікою щодо застосування умовних та безумовних міжбюджетних трансфертів, зокрема в частині правил ідентифікації фіскальних потреб та спроможностей адміністративно-територіальних одиниць з метою інтенсифікації процесів економічного росту та збільшення суспільного добробуту.

Література:

1. Bracco E., Lockwood B., Porcellie F., & Redoano M. Intergovernmental Grants as Signals and the Alignment Effect: Theory and Evidence. *Journal of Public Economics*, 2015. — Vol. 123. — Issue C. — P. 78—91.
2. Gordon R. An Optimal Tax Approach to Fiscal Federalism // *Quarterly Journal of Economics*. — 1983. — Vol. 97. — P. 567—86.
3. Andrews E. (2015). *Essays on Local Political Economy in Brazil and the United States* // Syracuse University Paper, vol. 376.
4. Sobel R. S., & Crowley G. R. Do intergovernmental grants create ratchets in state and local taxes? // *Public Choice*. — 2012. — Vol. 158. — P. 167—187.
5. Musgrave R. *Theories of Fiscal Federalism* // *Public Finance*. — 1969. — Vol. 24 (4). — P. 521—532.

6. Oates W. E. An Essay on Fiscal Federalism // *Journal of Economic Literature*. — 1999. — Vol. 37. — № 3. — P. 1120—1149.

7. Tanzi, V. Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects // *Annual World Bank Conference on Development Economics*. — 1995. — P. 295—316.

8. Канєва Т.В. Податкове регулювання в контексті вдосконалення міжбюджетних відносин / Т. В. Канєва, М.О. Рубан // *Бізнес Інформ*. — 2017. — № 8. — С. 225—230.

9. Лагутін В.Д. Пріоритети координації бюджетної та монетарної політики в Україні / В.Д. Лагутін // *Фінанси України*. — 2011. — № 10. — С. 3—14.

10. Лисяк А.В. Розвиток міжбюджетних відносин в Україні в умовах податкового реформування / А.В. Лисяк // *Економічний простір*. — 2014. — № 81. — С. 125—137.

11. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація в Україні у контексті європейських тенденцій / І.О. Луніна // *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. — 2016. — № 2. — С. 155—171.

12. Пасічний М.Д. Методологічні засади формування фінансової політики країни / М.Д. Пасічний // *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. — 2018. — № 3. — С. 116—130.

13. Чуґунов І.Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки / І.Я. Чуґунов, М.Д. Пасічний // *Вісник КНТЕУ*. — 2016. — № 5. — С. 5—18.

References:

1. Bracco, E. Lockwood, B. Porcellie, F. and Redoano, M. (2015), "Intergovernmental Grants as Signals and the Alignment Effect: Theory and Evidence", *Journal of Public Economics*, vol. 123, issue C, pp. 78—91.
2. Gordon, R. (1983), "An Optimal Tax Approach to Fiscal Federalism", *Quarterly Journal of Economics*, vol. 97, pp. 567—586.
3. Andrews, E. (2015), "Essays on Local Political Economy in Brazil and the United States", *Syracuse University Paper*, vol. 376.
4. Sobel, R. S. and Crowley, G. R. (2012), "Do intergovernmental grants create ratchets in state and local taxes?", *Public Choice*, vol. 158, pp. 167—187.
5. Musgrave, R. (1969), "Theories of Fiscal Federalism", *Public Finance*, vol. 24 (4), pp. 521—532.
6. Oates, W. E. (1999), "An Essay on Fiscal Federalism", *Journal of Economic Literature*, vol. 37, no. 3, pp. 1120—1149.
7. Tanzi, V. (1995), "Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects", *Annual World Bank Conference on Development Economics*, pp. 295—316.
8. Kaneva, T. V. and Ruban, M. O. (2017), "The tax regulation in the context of improving the inter-budgetary relations", *Biznes-Inform*, vol. 8, pp. 225—230.
9. Lahutin, V. D. (2011), "Priorities of state budgetary and monetary policies' coordination in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 10, pp. 3—14.
10. Lysiak, L. V. (2014), "Development of intergovernmental relations in Ukraine in conditions of the tax reform", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 81, pp. 126—137.
11. Lunina, I. O. (2016), "Fiscal decentralization in Ukraine in the context of European trends", *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, vol. 2, pp. 155—171.
12. Pasichnyi, M. D. (2018), "Methodological bases of formation of financial policy of the country", *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 3, pp. 116—130.
13. Chuhunov, I. Ya. and Pasichnyi, M. D. (2016), "Financial policy in Ukraine in the terms of economic globalization", *Herald of KNUTE*, vol. 5, pp. 5—18.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2018 р.